

VINDEVOGEL, Leo, onderwijzer, politicus (Pete-gem-aan-de-Schelde 14 december 1888 - Gent 25 september 1945).

In september 1907 aangesteld als onderwijzer aan de vrije lagere school te Ronse. Was gemeenteraadslid, schepen (1921) en burgemeester (1941) te Ronse. Van 1925 tot '44 volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Oudenaarde.

In de Christen Volksbond, een in 1907 te Ronse opgerichte overkoepelende vereniging van sociale organisaties, heeft Vindevogel een belangrijke rol gespeeld. Van 30 januari 1908 was hij er officieel de „schrijver” van; in die hoedanigheid zou hij voortaan aan de wekelijkse bestuursvergaderingen deelnemen en de Volksbond buiten Ronse op de Sociale Weken en op nationale congressen vertegenwoordigen. Ondertussen werd er te Ronse

hard georganiseerd en gestudeerd. Hiervan getuigt het prachtig gedocumenteerd maandblad van de Christen Volksbond, dat onder de titel Rechtuit van 29 juli 1910 tot 31 juni 1914 verscheen. Het zou echter 1912 worden, alvorens Vindevogel en de in de studiekring gevormde arbeidssprekers onweerstaanbaar de straat oververden en ver buiten de grenzen van de stad als sprekers en tegensprekers optraden. De gelegenheid hiertoe was een vraag, uitgaande van Oude-naardse politici, om hulp in de verkiezingsstrijd van 1912. Onder leiding van de 24-jarige Leo Vindevogel namen zij overal de socialisten voor hun rekening. Het werd een onverhoopte grote overwinning. De Volksbond had zijn mogelijkheden gemeten: van dit ogenblik af bestond de Volksbond definitief en trad Vindevogel naar buiten als een onstuitbare polemist, die met zijn proza niet alleen Rechtuit, maar ook 't Volk van Ronse overstroomde. Dit laatste zou hij, behalve de onderbreking tijdens de oorlogsjaren 1914-'18, tot 1944 volhouden. In 1913 was de Volksbond praktisch volledig georganiseerd, een volledige waaier van niet-gemengde syndicaten, eigen werkbeurs, spaarkas en eigen ruime feestzaal, tal van culturele organisaties, een eigen harmonie, toneelbond en druk bijgewoonde studiekringen. Er ontbrak echter nog een eigen weefschool.

In september 1913 ging Leo Vindevogel zich zelf voor de oprichting en de leiding van een weefschool bekwamen te Roubaix. Ondertussen werd hij in de Volksbond vervangen door zijn broer Alfred, die dit zou doen tot 1919, daar Leo zich in 1914 als oorlogsvrijwilliger gemeld had.

Hoewel de manier waarop de Vlaamse soldaten in het Belgisch leger behandeld werden Vindevogel diep ontgoochelde en vernederde, heeft hij niet meegewerkt aan de frontbeweging. In zijn ogen was dat louter een praatbeweging. In een frontdebat met H. Borginon zou hij de stelling verdedigd hebben: als er recht moet geschieden tegenover de Vlaamse soldaat, dan moet het nú geschieden en niet na de oorlog. Het baat immers niets, dat wij hier staan te schreien met het geweer in de hand. Na de oorlog zal het te laat zijn; in de zegeroes zal immers niemand naar ons luisteren en het zal jaren duren, voordat daar nog iets van terecht komt. Over deze episode uit zijn leven zou echter nooit iets bekend geworden zijn zonder een later parlementair incident tussen Vindevogel en Borginon, met name in 1932, toen Borginon Vindevogel er een verwijt van maakte, dat hij gedurende de oorlog 1914-'18 een hardere koers had verdedigd.

Vermoedelijk bevatten de frontbrieven van Vindevogel aan F. van Cauwelaert, die door de legerleiding onderschept werden, een gelijksoortig protest. Ze waren een ogenblik aanleiding tot een gevaarlijk incident met de legerleiding, die nochtans blijkbaar niet ongevoelig bleef voor een eerlijk idealisme - wat blijkt uit het feit dat dezelfde officier, door wie hij tot de orde werd geroepen, hem bij het eind van de oorlog, die hij verliet met 8 frontstrepen, voorstelde als een waardige kandidaat voor het oorlogskruis.

Toen de oorlog eenmaal voorbij was, was dit voor Vindevogel een afgesloten periode en hij keerde terug met als enige grote ambitie: zich opnieuw volledig inzetten voor de sociale en Vlaamse ont-

voogding van de arbeiders. Het duurde tot maart 1919, voor hij weer in Ronse en in de Volksbond verscheen. Hij werd meteen vrijgesteld secretaris, tegen een jaarwedde voor rekening van het Algemeen Secretariaat van pater Rutten.

In 1919 weigerde hij eerste kandidaat te worden op de lijst van de Fronters. Hij werd als christendemocraat tweede kandidaat op de kamerlijst van de katholieke partij. Hij was toen 31 jaar. Hij werd niet gekozen: vooral het nieuwe kiesstelsel, de apparentering, was hem ongunstig.

In 1921 werd hij gemeenteraadslid en schepen van onderwijs. In dit zelfde jaar stond hij weer als tweede op de lijst voor de kamerverkiezingen, maar de Katholieke Associatie diende een tegenlijst in, met het duidelijke doel de verkiezing van Vindevogel te beletten, waarin ze ook slaagden. Hun motivatie: Vindevogel was - niettegenstaande zijn vrijwilligerschap, zijn 8 frontstrepen en zijn oorlogskruis - een activist, hij was daarbij een verkapt socialist en een gevaar voor de eenheid van de katholieke partij. Hiermee waren de thema's geboren die, een generatie lang, de politieke polemieken rondom zijn persoon meedogenloos zouden blijven beheersen.

De politieke aanleiding voor dit plotseling uiteengaan dient onzes inziens gezocht te worden in de bijzondere omstandigheden waarin de parlementaire verkiezingen van 1921 plaatsvonden. Ze volgden op een grote spanning, die ook in de regering was ontstaan, rondom het samengaan van F. van Cauwelaert en C. Huysmans na de gemeenteraadsverkiezingen te Antwerpen, met daarbij de scheuring in de katholieke partij aldaar tussen katholieke Vlaamsgezinde democraten en de katholieke „bewaarders” van Paul Segers senior, en het verzet van alle „bewaarders” in de regering, met inbegrip van de liberalen, tegen de benoeming van Van Cauwelaert tot burgemeester van Antwerpen. De Volksbond en Vindevogel juichten de gebeurtenissen van Antwerpen toe. De traditionele katholieken wilden ten koste van alles beletten, dat hier ooit hetzelfde zou kunnen gebeuren. Dezelfde opstelling herhaalde zich bij de verkiezingen van 1925.

Van 1925 af had Vindevogel ononderbroken zitting in het parlement. Hij bleef steeds lijstaanvoerder, behalve voor de periode 1929-'32.

In 1926 brak Vindevogel met de algemeen gangbare formule van de standenpartij en richtte samen met de Vlaamsgezinde burgers en boeren uit de rest van het arrondissement de Katholieke Vlaamsche Volkspartij op. In 1929 werd hij van de traditionele katholieke lijst afgevoerd en vervangen door J. de Vleeschauer, eveneens uit de Vlaamse Ardennen (Nederbrakel) afkomstig. Dat gebeurde onder het motto: herstel van de katholieke eendracht. Toen diende de Katholieke Vlaamsche Volkspartij een eigen lijst in, die samenging met de Fronters uit de andere arrondissementen van de provincie Oost-Vlaanderen. Een bijzonder akkoord liet Vindevogel echter de vrijheid van appreciatie bij het bepalen van zijn houding in het parlement. Hij werd gekozen en drie jaar lang zou hij als eenling in het parlement plaatsnemen. Van 1932 af nam hij weer zijn plaats in aan de kop van de katholieke lijst. Hetzelfde zou gebeuren in 1936 en '39.

Men kan de Katholieke Vlaamsche Volkspartij,

Vindevogel, de Volksbond te Ronse en het vindvogelisme van de Vlaamse Ardennen onderbrengen bij de meest radicale sociale democratie, die zich nooit helemaal naar de formule van de standenpartij geschikt heeft. Tegelijk moet men ze onderbrengen aan de spits van de Vlaamse ontvoogdingsbeweging, maar dan meer volks van samenstelling, meer sociaal-economisch gemotiveerd dan het Vlaamse nationalisme van toen. De Volksbond, die de kern van de beweging bleef, was immers een arbeidersorganisatie. Daarbij waren zij te zeer aan de kerk gebonden, te beslist christendemocraat, te principieel opterend voor integratie in een nationale partij, om echt met een afzonderlijke Vlaamse nationale partij te kunnen meegaan. Blijkbaar paste deze typische houding niet in de context van haar tijd en was ze daardoor een bestendige bron van moeilijkheden en conflicten, met name de conflicten met de conservatieve katholieken; conflicten met het bisdom (vooral in 1928-'29); conflicten met de Vlaams-nationalisten, vooral in de periode 1932-'40; conflicten met de Kamerfractie, vooral toen hij in 1937-'38 helemaal alleen positie koos ten voordele van G. Sap bij een betwisting tussen deze laatste en F. van Cauwelaert en de leiding van de Vlaamse Kamerfractie; conflicten ten slotte met de arbeidersbeweging zelf, die zelfs zouden leiden tot zijn officiële uitsluiting uit het Algemeen Christelijk Werkersverbond in 1938, om de inhoud van zijn artikelen in 't Volk van Ronse, De Standaard, De Morgenpost en Het Nieuwsblad.

Toen de oorlog in 1940 uitbrak, was de socialist staatsminister Soudan burgemeester te Ronse en tevens minister van Onderwijs. Daar de burgemeester het land verlaten had, moest er een nieuwe burgemeester aangesteld worden. De Duitsers hadden een aanhanger van het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) als kandidaat. Vindevogel liet er zich toe overhalen om als tegenkandidaat te fungeren, dit om de aanstelling door de Duitsers, zoals dit te Oudenaarde gebeurde, van een VNV-burgemeester te beletten. Op 2 januari 1941 werd hij tot burgemeester benoemd. Hij wilde zich absoluut beperken tot het louter zakelijk beheer en de bevoorrading van de stad.

Een deel van de plaatselijke Vlaams-nationalisten vergaven hem zijn burgemeesterschap niet en maakten het hem bestendig moeilijk bij de Duitsers. Zijn vooroorlogse tegenstrevers van de Katholieke Associatie zouden evenmin ontwapenen. Het gros van de vroegere volksbonders, dat niet akkoord ging met het feit dat hij het oorlogsburgemeesterschap aanvaardde, bleef dit betreuren. Een deel van de personen die openlijk achter hem stonden, overdreven verbaal inzake Duitsgezindheid, ook wel eens in daden. Hij was vooral de grote vijand van de grove smokkelaars, die zich na de oorlog voordeden als vaderlandslievende verzetsstrijders. Bij de bevrijding stond Vindevogel voor de zoveelste maal moederziel alleen.

Toen hij bij de bevrijding weigerde te vluchten en op zijn post bleef, werd hij gearresteerd. Zo was hij onder de eersten die voor de Krijgsraad zouden verschijnen. Reeds op 9 maart 1945 gebeurde dat en werd hij veroordeeld tot levenslange opsluiting. Op 30 april 1945 verscheen hij in beroep voor het Krijgshof en werd er ter dood veroordeeld. Op 25 september 1945 werd hij te Gent terechtge-

steld. Hij was de enige volksvertegenwoordiger die gefusilleerd werd. Hij ligt begraven op het kerkhof te Sint-Amandsberg.

LITERATUUR : *'t Volk van Ronse*, weekblad (1907-'44); - *Rechtuit*, maandblad (29 juli 1910 - 31 juli '14); - *De Scheldeklokke*, weekblad (1925-'40); - *Leo Vindevogel staat terecht*, stenografisch verslag van de zittingen van de krijgsraad en van het krijgshof, samengebracht en uitgegeven door J. Verroken (1945); - B. van Goor, *Vindevogel, terechtstelling en proces* (1949); - J. Verroken, *Leo Vindevogel gedurende de oorlog 1940-'45*, in *De Ronsenaar* (9, 16, 23 en 30 oktober en 6 november 1955); - K. van Isacker, *Het Daensisme* (1965); - S.H. Scholl, *150 jaar Katholieke Arbeidersbeweging in België* (1965); - J. Verroken, *Volledig overzicht van de louter parlementaire activiteit van Leo Vindevogel*, in *De Ronsenaar* (26 maart, 9 en 23 april 1967); - H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging 1914 / 1939*, 4 dln. (1969); - L. Wils, *Het Daensisme* (1969); - A. de Bruyne, *Leo Vindevogel*, in *De Kwade Jaren* (1971, p. 111-137); - V. Depauw, *De Dood met de Kogel* (z.j.).

JAN VERROKEN